

ВІДГУК

офіційного опонента

д. е. н., доцента, доцента кафедри фінансових технологій і підприємництва
Сумського державного університету

Семенова Андрія Юрійовича

на дисертаційну роботу **Ткаченка Олександра Євгенійовича** на тему:
«Трансформація банківського сектору в умовах цифрової економіки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(галузь знань 07 «Управління та адміністрування»)

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Забезпечення ефективного функціонування банківського сектору в умовах цифрової економіки є однією з ключових передумов забезпечення фінансової стабільності держави та сталого розвитку національної економіки. Сьогодні банківська система зазнає суттєвої трансформації під впливом стрімкого розвитку інновацій, масштабного впровадження штучного інтелекту, хмарних технологій зберігання й аналізу даних, поширення новітніх платіжних технологій і вимог до забезпечення захисту від кібер загроз. Відзначимо, саме банківські установи виступають драйверами цифрових змін: технології впроваджуються як з метою підвищення ефективності надання фінансових послуг і покращення якості обслуговування клієнтів, так і для забезпечення фінансової стійкості банківських установ, удосконалення методик ризик-менеджменту та підвищення конкурентоспроможності в умовах запровадження політики відкритого банкінгу, зростаючої сили фінтех-компаній та інших провайдерів цифрових фінансових послуг. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба в поглибленому науковому осмисленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо адаптації банківських установ до динамічного цифрового середовища, умов європейської інтеграції, сучасних безпекових викликів та післявоєнного відновлення України.

Отже, обраний напрям дослідження є надзвичайно своєчасним, має високе теоретичне й практичне значення, що повністю підтверджує беззаперечну актуальність теми дисертаційного дослідження Ткаченка Олександра Євгенійовича «Трансформація банківського сектору в умовах цифрової економіки».

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах плану науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет банківської справи» за темою «Забезпечення фінансової стабільності фінансового сектору економіки України на засадах сталого розвитку та в умовах новітніх епідеміологічних викликів» (номер державної реєстрації 0121U113271), у межах якої автором досліджено проблематику цифрової трансформації банківських установ та особливості їх ризик-менеджменту.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими публікаціями автора дає підстави стверджувати, що теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації є достатньо обґрунтованими і достовірними. Дисертаційна робота має логічну побудову, а її структура забезпечує послідовне розкриття поставленої мети та виконання визначених завдань дослідження. Автор системно підійшов до постановки наукової проблеми та її вирішення.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження автором використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, застосовано системний та діалектичний підходи, методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення й абстрагування для дослідження теоретичних засад трансформації банківського сектору в умовах цифрової економіки; статистичні, історико-еволюційні методи та методи аналізу часових рядів – для оцінки сучасного стану і тенденцій розвитку банківського сектору; бібліометричний аналіз, наукометричну візуалізацію та індикативний метод – для моніторингу трансформаційних процесів; нормативно-правовий, SWOT-, кореляційний та порівняльний аналіз – для дослідження трансформації бізнес-моделей банків, оцінки їх операційної стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення функціонування банківського сектору в умовах цифрової економіки.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій автора підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також достатньою кількістю опублікованих наукових праць, у яких повною мірою відображено основні результати дисертаційного дослідження.

Структура дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 260 сторінок, з них основний текст – 204 сторінки. Перелік використаних джерел містить 258 найменувань і розміщений на 31 сторінці, додатки – на 9 сторінках. У тексті дисертації наведено 38 рисунків та 48 таблиць.

У першому розділі розкрито економічну природу трансформації банківського сектору. Також поглиблено напрями застосування фінансових технологій у банківському секторі в умовах цифровізації економіки та сформульовано принципи ефективної трансформації банківського сектору в умовах цифрової економіки. У другому розділі основна увага сфокусована на дослідженні процесів трансформації банківського сектору України. Автором здійснено етапізацію трансформації банківського сектору України та оцінено її ефективність. Також проаналізовано вплив цифровізації на процеси трансформації банківського сектору та розроблено індикативний підхід до моніторингу характеру трансформаційних змін у банківському секторі в умовах цифрової економіки. У третьому розділі досліджено особливості трансформації бізнес-моделі банку у контексті забезпечення його операційної стійкості та ефективності в умовах цифрової економіки. Також сформовано практичні рекомендації з удосконалення інституційного середовища функціонування банківського сектору в умовах цифрової економіки та запропоновано екосистемний підхід до цифрової трансформації банківського сектору.

Дисертація Ткаченка Олександра Євгенійовича написана українською мовою з дотриманням вимог наукового стилю й характеризується цілісністю, завершеністю, логічною послідовністю та конкретністю викладеного матеріалу. Усі поставлені завдання вирішено, а мету дослідження досягнуто. В опублікованих наукових працях основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи висвітлено з достатньою повнотою. Кількість, обсяг і зміст опублікованих наукових праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями дозволяє погодитися з положеннями, які виносяться на захист щодо наукової новизни:

– удосконалено теоретичне підґрунтя трансформації банківського сектору як комплексного процесу структурних, функціональних та стратегічних змін, зумовлених цифровізацією, глобалізаційними процесами, упровадженням ESG-принципів, викликами воєнного стану та вимогами сталого розвитку (с. 27, с. 34);

– удосконалено класифікацію трансформаційних процесів у банківництві, систематизовану за інституційним і функціональним підходами, що дозволяє розглядати трансформацію банківського сектору як багаторівневий та багатофункціональний процес (с. 37, с. 38);

– розроблено концептуальну модель трансформації банківського сектору в умовах цифрової економіки, що поєднує теоретичний, методологічний та управлінський блоки і забезпечує підвищення фінансової стійкості банківської системи (с. 59, с. 72);

– удосконалено методичний підхід до оцінки ефективності трансформації банківського сектору на основі інтеграції індикаторів цифровізації, кібербезпеки, участі у державних програмах та залучення іноземного капіталу (с. 77);

– набув подальшого розвитку науковий підхід до співпраці банків і фінтех-компаній, що дозволяє комплексно оцінювати переваги цифровізації та ризики її впровадження для забезпечення фінансової стабільності (с. 47, с. 52);

– удосконалено методичний підхід до оцінки стійкості процесу залучення депозитних ресурсів з урахуванням впливу цифровізації на розвиток банківського сектору (с. 95, с. 111);

– набуло подальшого розвитку науково-методичне підґрунтя формування ESG-стратегії банківських установ України, спрямоване на інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських принципів у діяльність банків (с. 141, с. 166);

– запропоновано екосистемний підхід до трансформації банківського сектору, який передбачає інтеграцію фінансових і нефінансових сервісів у межах єдиної цифрової платформи банку та забезпечує підвищення ефективності його функціонування (с. 186, с. 210).

Практичне значення результатів дослідження

Основні теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи впроваджено в діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, зокрема при застосуванні методичного підходу до оцінки

стійкості процесу залучення депозитних ресурсів з урахуванням впливу цифровізації на розвиток банківського сектору (довідка № 01-0-6053/25 від 30.06.2025).

Практичні рекомендації використано в діяльності банківських установ: АТ «СЕНС БАНК» – при впровадженні екосистемного підходу до трансформації банківського сектору (довідка б/н); АТ «УКРСИББАНК» – при впровадженні наукового підходу до трансформації бізнес-моделі банку на засадах цифровізації та ESG-принципів (довідка б/н).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць, серед яких: 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, включеному до міжнародних наукометричних баз (Hamburg, Germany); 5 статей у наукових фахових виданнях України; 1 розділ у колективній монографії; 9 праць апробаційного характеру у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій.

Автором дотримано вимоги пп. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), щодо кількості наукових публікацій, відповідності опублікованих результатів положенням дисертації та апробації основних результатів дослідження.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів фактів порушення академічної доброчесності не встановлено.

Дисертант дотримувався норм і принципів академічної доброчесності, вимог законодавства України про авторське право, порушень академічного плагіату не виявлено. У дисертаційній роботі наведено посилання на використані джерела, які відображені у списку використаної літератури, а також визначено особистий внесок автора в наукових працях, опублікованих у співавторстві.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. У підрозділі 1.2 (табл. 1.10, с. 54; табл. 1.11, с. 55) здобувачу варто було б більше уваги приділити висвітленню особливостей розвитку відкритого банкінгу (Open Banking) та відкритих фінансів (Open Finance) як сучасних напрямів цифрової трансформації банківського сектору, а також більш детально розглянути їх вплив на зміну бізнес-моделей банківських установ.

2. На рис. 1.5 (с. 72), а також у табл. 1.14 (с. 68) і табл. 1.15 (с. 70) представлено концептуальну модель ефективної трансформації банківського сектору в умовах цифрової економіки та принципи її побудови. На наше переконання, доцільно було б більш детально конкретизувати взаємозв'язки між окремими складовими моделі, а також особливості практичної реалізації запропонованих принципів у діяльності банківських установ України.

3. У підрозділі 2.1 (рис. 2.1-2.5; табл. 2.1-2.3) варто детальніше розглянути роль Національного банку України у формуванні цифрової інфраструктури банківського сектору, зокрема у контексті цифрових платіжних сервісів, систем електронної ідентифікації, дистанційного банківського обслуговування та використання цифрових регуляторних інструментів.

4. У табл. 3.18-3.21 (с. 195-205) та на рис. 3.9-3.10 (с. 199-201) автором наведено результати аналізу ефективності функціонування банківських екосистем та цифрової трансформації банківського сектору України. На наше переконання, доцільно було б доповнити проведене дослідження прогностичними сценаріями розвитку банківського сектору з урахуванням процесів європейської інтеграції, післявоєнного відновлення економіки та подальшої цифровізації фінансового ринку.

5. У табл. 3.22 (с. 207) та на рис. 3.11 (с. 210) автором запропоновано практичні рекомендації щодо імплементації екосистемного підходу до цифрової трансформації банківського сектору. Вважаємо, доцільно було б також визначити послідовність їх практичного впровадження залежно від рівня цифрової зрілості банківських установ, а також конкретизувати критерії оцінювання результативності їх реалізації.

Вказані зауваження та дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значущості, обґрунтованості та достовірності основних положень дисертації та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи Ткаченка Олександра Євгенійовича.

Загальний висновок

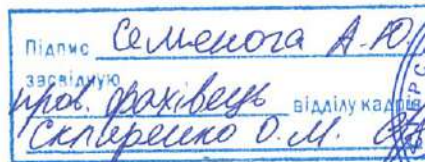
Запропоновані положення наукової новизни, що полягають у поглибленні теоретичних засад, розвитку методичних підходів та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо трансформації банківського сектору в умовах цифрової економіки, є вагомим внеском у розвиток фінансової науки. Дисертаційна робота Ткаченка О.Є. є завершеним цілісним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертація на тему «Трансформація банківського сектору в умовах цифрової економіки» відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», а за формою і змістом відповідає вимогам, викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами). Робота оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами).

Автор дисертації «Трансформація банківського сектору в умовах цифрової економіки» Ткаченко Олександр Євгенійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових технологій
і підприємництва
Сумського державного університету
МОН України

Андрій СЕМЕНОГ